

PERSBERICHT

BRUSSEL, 8 NOVEMBER 2024

30e editie van de MAHA-analyse – 30 jaar onderzoek naar de financiële gezondheid van de Belgische ziekenhuizen.

Is de Belgische ziekenhuisfinanciering nog gewapend tegen de toekomstige uitdagingen?

Alle 89 Belgische algemene ziekenhuizen namen deel aan de MAHA-analyse van 2023/2024.

72% van de ziekenhuizen nam deel aan een enquête, zodat een eerste raming voor 2024 mogelijk werd.

Een studie van Belfius Strategic Research & Belfius Public Banking.

De MAHA-analyse 2023/2024 in het kort

De algemene ziekenhuizen hebben opnieuw een uitdagend jaar achter de rug. Hun omzet steeg weliswaar, maar de kosten nog meer. Als we het uitzonderlijk resultaat mee in ogenschouw nemen, dan blijft het resultaat van het boekjaar positief. Er is zelfs een lichte verbetering ten opzichte van vorig jaar, van 37 naar 82 miljoen euro, wat nog steeds zeer gering is (0,4%) bij een omzet van 20,5 miljard euro. 4 op de 10 algemene ziekenhuizen laten echter een tekort optekenen, wat meer is dan het jaar ervoor.

De ziekenhuisactiviteit groeit. Ten opzichte van 2019 kwamen er 266.000 ziekenhuisopnames bij op een totaal van 3,6 miljoen opnames. Die stijging is vooral te danken aan de omslag naar de chirurgische en niet-chirurgische daghospitalisatie.

De kostenstijgingen in 2023 zijn te wijten aan de aanhoudende prijsstijgingen voor voeding en energie en vooral aan een toenemende personeelskost. De algemene ziekenhuizen noteren een totaaluitgave van bijna 9 miljard aan bezoldigingen, een stijging met 6,6%. Dit jaar wordt een bijkomende klim van 5,3% verwacht voor de personeelskosten.

De 30e MAHA-analyse maakt ook enkele historische vergelijkingen. Zo blijkt dat de samenstelling van de omzet van een ziekenhuis sinds 1999 aanzienlijk is veranderd. Farmaceutische producten

Belfius

maken zowat 20% van de omzet uit en zijn het sterkst gestegen. De omzet uit de artsenhonoraria vertegenwoordigde al die tijd ongeveer hetzelfde aandeel: 38,4% terwijl het budget financiële middelen (BFM) nog slechts 36,9% van de omzet levert (tegenover 42,1% in 1999)

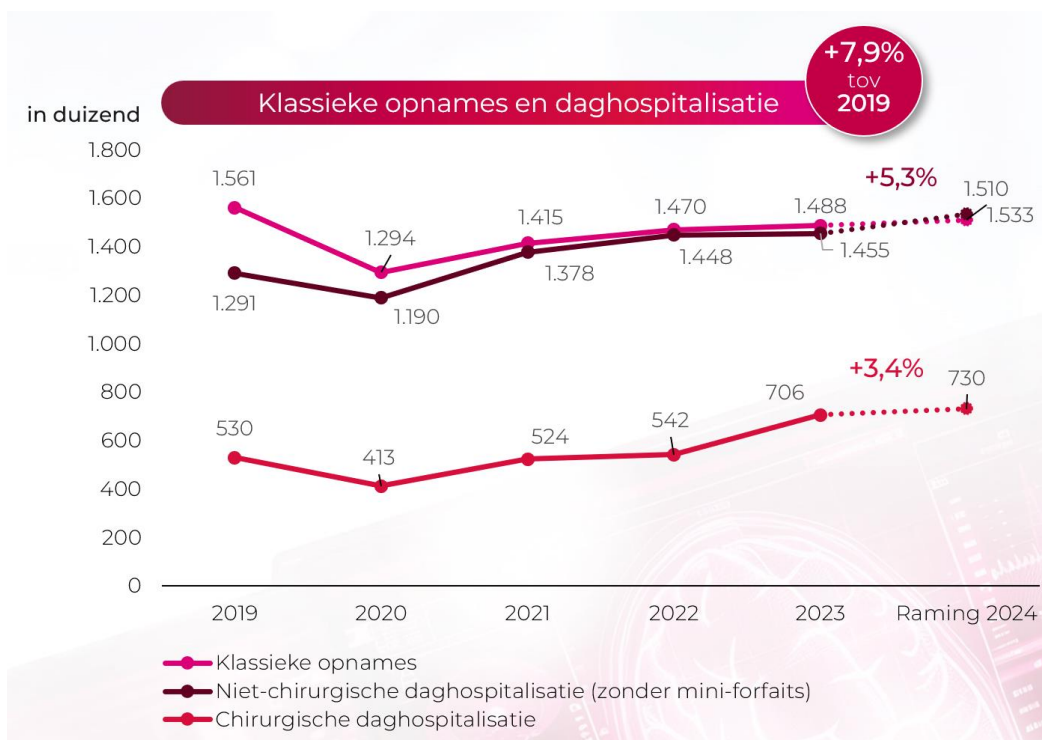
In de Belgische ziekenhuizen werken 108.137 mensen (VTE). Het gaat hier niet alleen om verplegend personeel, maar ook om administratieve medewerkers, paramedisch personeel en geneesheer-assistenten. Sinds 2019 is het personeelsbestand met 6,6% gegroeid. De nood aan verplegend personeel blijft echter groot. Ook het ziekteverzuim blijft hoog met 12,2%.

Omslag naar de daghospitalisatie zet zich verder door

Een klassieke ziekenhuisopname wordt steeds minder de norm. De overheid verbeterde de financiering van de daghospitalisatie om onnodige overnachtingen in het ziekenhuis te vermijden. Sinds de pandemie is het aantal klassieke verblijven - waarbij een patiënt overnacht in het ziekenhuis – weliswaar blijven stijgen, maar het niveau van 2019 wordt niet meer gehaald. In diezelfde periode **maakte de chirurgische daghospitalisatie verder opgang**. Ook de **niet-chirurgische daghospitalisatie is in opmars**. Het gaat hier om ambulante zorgen, zoals oncologische behandelingen.

Vorig jaar waren er 7,9% meer opnames dan in 2019, klassieke hospitalisatie en dagopnames samengeteld. Meer daghospitalisatie resulteert in minder ligdagen (gedaald met 4,9% ten opzichte van 2019).

Bij de klassieke opnames daalt de ligduur. In 2019 bedroeg de gemiddelde verblijfsduur 5,3 dagen. In 2023 is dat nog maar 4,7 dagen. **Die daling van het aantal overnachtingen is al ruim 20 jaar aan de gang.** We doken in de cijfers tot 2001 en stellen vast dat een moeder aan het begin van dit millennium gemiddeld 5,8 dagen in de materniteit verbleef, tegenover 3,9 dagen vandaag. De jongste jaren nemen de ligdagen in de **materniteit** en de kinderafdeling echter opnieuw toe.

Bij de **chirurgische opnames (C-D)** daalde de ligduur van 7,3 naar 4,1 dagen. Op de afdeling geriatrie

was de daling het meest uitgesproken. In 2001 bedroeg het aantal ligdagen nog gemiddeld 25,6, terwijl dat in 2023 nog 16,7 was.

De **ziekenhuisactiviteit groeit in België**. Ten opzichte van 2019 is het totaal aantal opnames met ruim 266.000 toegenomen naar 3.649.000 opnames. Slechts een vijfde van de ziekenhuizen telt meer klassieke opnames ten opzichte van 2019. Het gaat hier vaak om ziekenhuizen met nieuwe of vernieuwde gebouwen. De stijging van de activiteit is echter vooral te danken aan de toename van de chirurgische en niet-chirurgische daghospitalisatie.

Tot de niet-chirurgische daghospitalisatie horen onder andere chemotherapie en chronische pijnbehandeling. **De lijst van chirurgische ingrepen in het dagziekenhuis werd sinds begin vorig jaar uitgebreid.**

De bedrijfsopbrengsten stijgen, maar de kosten nog meer

De bedrijfsopbrengsten stijgen in het boekjaar 2023 met 8,3% ten opzichte van 2022, maar de kosten klimmen nog meer, met 8,4%.

Aan de inkomstenzijde

Als we de bedrijfsopbrengsten onder de loep nemen, stellen we vast dat vooral de omzet uit de apotheek met een aanzienlijke stijging van 10,4% toeneemt tot 4.135 miljoen euro. De honoraria voor de artsen groeien met 8,7% naar 7.885 miljoen euro. De stijging is vooral te verklaren door de indexering van de honoraria, die met vertraging werd doorgevoerd. Maar ook door de toename van de activiteit. De opbrengsten uit **kamersupplementen en nevenproducten stijgen met 15,8% naar 145 miljoen euro.**

Het **budget financiële middelen (BFM)** – waarmee onder meer de werkingskosten zoals de verpleging betaald worden – steeg met 6,2%, nadat het BFM in 2022 al met 10,4% aangroeide. Dat heeft te maken met de sterke indexering van de lonen. Voor 2024 verwachten we een beperkte stijging van het BFM met 2%.

De **artsenhonoraria** stegen met 8,7% naar 7.885 miljoen euro. Dit is vooral een gevolg van de indexering van de erelonen op 1 januari 2023 van 7,11%. Op basis van een enquête onder de ziekenhuizen met cijfers tot en met juni 2024 wordt opnieuw een aanzienlijke stijging van de honoraria tijdens het huidige boekjaar geraamd van 8,2% (na onder meer een indexering van 6,05%).

De **opbrengst uit de farmaceutische producten** maakt jaar na jaar een groter deel van de omzet uit. Dit aandeel zou in 2024 doorstijgen naar 20,5%. De jongste 3 jaar groeiden de ontvangsten uit

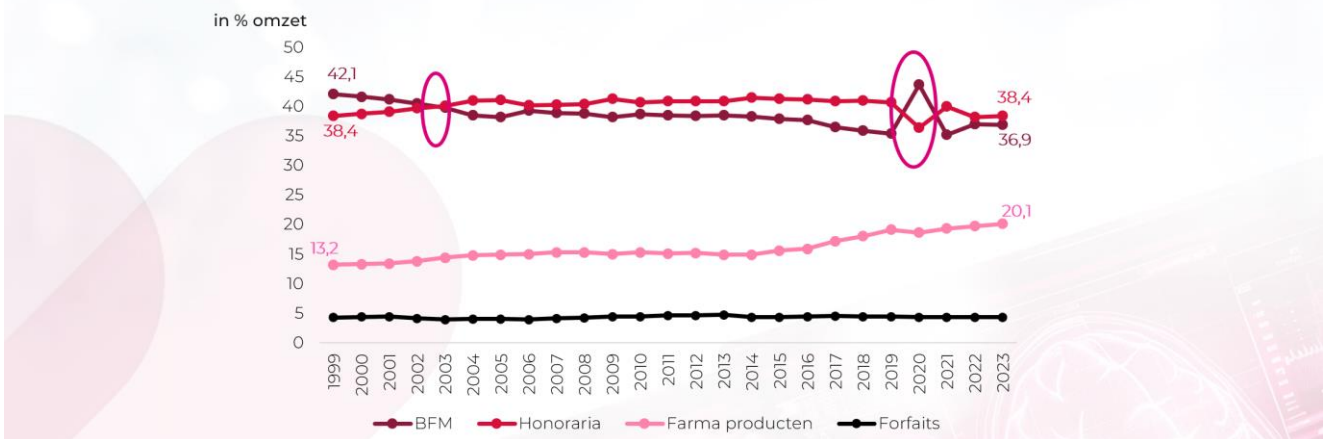

de apotheek telkens aan met ongeveer 10%. Geneesmiddelen worden immers almaar duurder.

Op basis van onze historische analyse tot 1999 merken we op dat de omzet uit **de apotheek** afgezet tegenover de totale omzet het sterkst stijgt. In 1999 vertegenwoordigden deze inkomsten 13,2% van de ziekenhuisomzet tegenover 20,1% in 2023. De **honoraria van de artsen** bleven in al die tijd – tijdelijke fluctuaties niet meegerekend – op eenzelfde niveau hangen van 38,4% van de omzet. Het **BFM** – tot 2002 was dit de verpleegdagprijs – daalde van 42,1% naar 36,9%. In 2020 was er uitzonderlijk een hoger BFM dankzij een tijdelijke injectie van federale overheid naar aanleiding van de covidcrisis.

Resultatenrekening

Evolutie van de belangrijkste bedrijfsopbrengsten

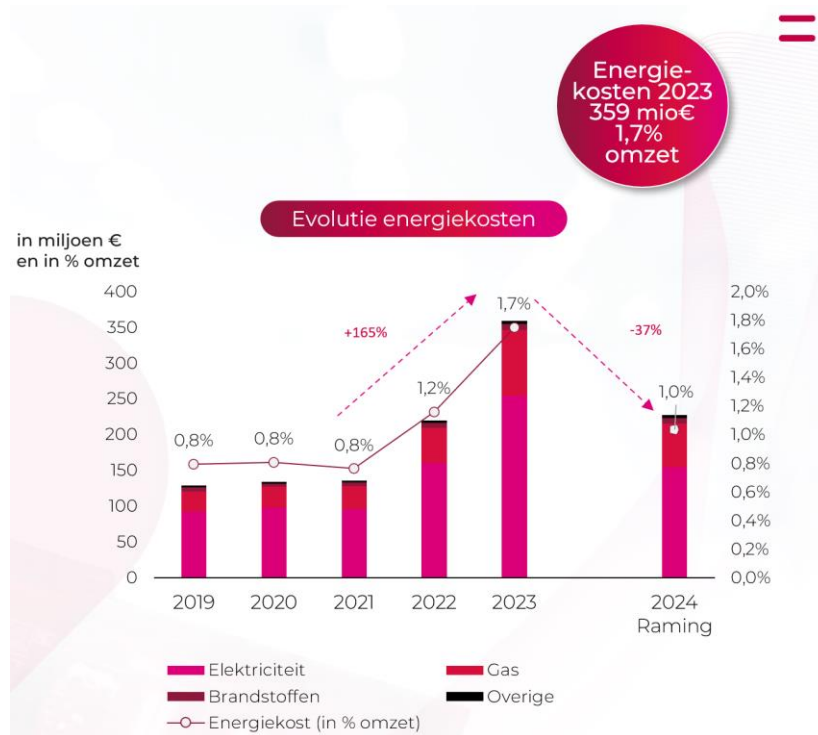
Aan de uitgavenzijde

De belangrijkste uitgavenstijgingen vinden we in 2023 bij de zogenaamde overige aankopen. Ze stegen met 12,8% naar een bedrag van 1.307 miljoen euro. De uitgaven voor **voeding** namen weer toe, namelijk met 10,3% in 2023. Daarnaast bleef de **energiefactuur** de ziekenhuizen op kosten jagen, met een uitgavenstijging van 59%. Ten opzichte van 2021 stegen de energiekosten met maar liefst 165%. Dit jaar zullen ze dalen, maar de energiehap uit het budget is duidelijk groter geworden.

Ook de uitgaven voor farmaceutische producten gingen de hoogte in, een stijging van 11,2%. Ziekenhuizen kochten in totaal voor 4.221 miljoen euro geneesmiddelen aan. De **aankoop van farmaceutische producten** maakte de voorbije jaren grote sprongen met uitgavenstijgingen van om en bij 10% per jaar. Volgens de eerste ramingen vertraagt de uitgavenstijging dit jaar naar 5,5%.

De bezoldigingen van de artsen steeg met 11,3% naar 4.902 miljoen euro.

De grootste kostenpost in een ziekenhuis is het **personeel**. De algemene ziekenhuizen gaven in 2023 in totaal 8.961 miljoen euro uit aan personeelskosten, een stijging met 6,6%. Dit jaar wordt een bijkomende groei verwacht van 5,3%.

Het belang van de personeelskosten in de omzet is sinds 1999 echter duidelijk afgenomen. Zo maakte de bezoldiging voor verpleging en ondersteunend personeel in 1999 48,6% van de omzet uit. Vandaag is dat 43,6%.

Het **gewoon bedrijfsresultaat van -174 miljoen euro** is uiteindelijk slechts een gemiddelde van alle Belgische ziekenhuizen. Er bestaan grote verschillen in de financiële prestaties tussen de ziekenhuizen. De tendens is echter duidelijk: **jaar na jaar neemt het aantal verlieslatende ziekenhuizen toe.**

Hoe evolueerde het gewoon bedrijfsresultaat doorheen de tijd?

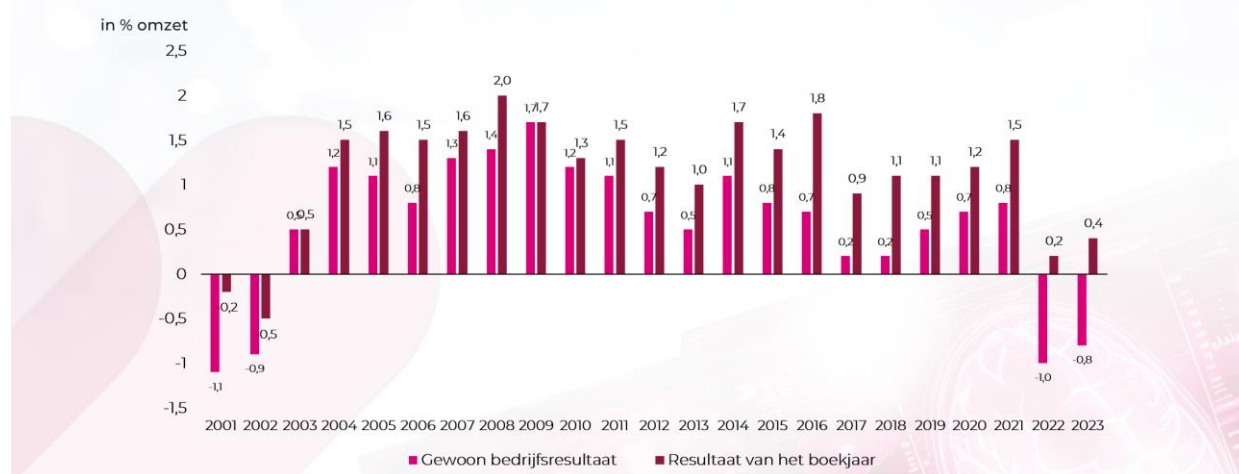
Terugkijkend tot 2001 tonen de MAHA-onderzoeken aan dat de Belgische ziekenhuizen de afgelopen 24 jaar 4 keer een negatief gewoon bedrijfsresultaat optekenden. Het gaat om 2022 en 2023, jaren waarin de energie- en inflatiecrisis de ziekenhuisfinanciën aantastten. In 2001 en 2002 werden gelijkaardige verliezen opgetekend. De ziekenhuisfinanciering werd in 2002 herschreven

met het budget financiële middelen. Intussen werd dat BFM geregeld aangepast.

Resultatenrekening

Evolutie gewoon bedrijfsresultaat sinds 2001

De jongste 10 jaar staat het gewoon bedrijfsresultaat van de ziekenhuizen toenemend onder druk en blijft het erg fragiel. Al die tijd bedraagt het minder dan 1% op de omzet en sinds 2022 is het negatief. Die basis is te zwak om in de sector de nodige investeringen te doen. Het beschermt de ziekenhuizen ook niet bij de minste tegenvaller. De overheid heeft tijdens de voorbije crisissen dan ook financieel bijgesprongen.

Het resultaat van het boekjaar blijft nog juist positief door opnieuw een boost van het uitzonderlijk resultaat

Het eindresultaat oogt uiteindelijk positief, dankzij het uitzonderlijk resultaat dat voornamelijk voortkomt uit de herziening (inhaalbedragen) die de overheid doet voor de vorige boekjaren. Dit jaar gaat het om een herziening van de boekjaren 2016 en 2017. Die herzieningen leveren een resultaat dat zo goed als recurrent geworden is. Door het uitzonderlijk resultaat wordt het **resultaat van het boekjaar** van de Belgische ziekenhuizen toch nog in zwarte inkt geschreven. Er is zelfs een **lichte verbetering ten opzichte van vorig jaar**, met een resultaat dat van 37 naar 82 miljoen euro klimt, wat nog steeds zeer gering is (0,4%) bij een omzet van 20,5 miljard euro. Tegelijk zijn er meer ziekenhuizen verlieslatend: 4 op de 10 algemene ziekenhuizen laten intussen een tekort optekenen, wat meer is dan het jaar ervoor.

Meer mensen tewerkgesteld in de ziekenhuizen, maar te nuanceren

De algemene ziekenhuizen blijven met de handen in het haar zitten over hun personeelstekort. Vooral bij het zorgpersoneel is er een groot gebrek. Bovendien kampt de sector met een bovengemiddeld hoog ziekteverzuim.

Vorig jaar werkten 108.137 mensen (VTE) in de Belgische ziekenhuizen, dat zijn er netto 6.678 meer dan in 2019. Vorig jaar vertraagde de aangroei met 1.211 extra medewerkers (VTE). Slechts 497 onder hen werken in de verpleging. De personeelskosten namen echter met 6,6% toe. Hier speelt voornamelijk het indexeringseffect ten gevolge van de inflatie (+6,1%).

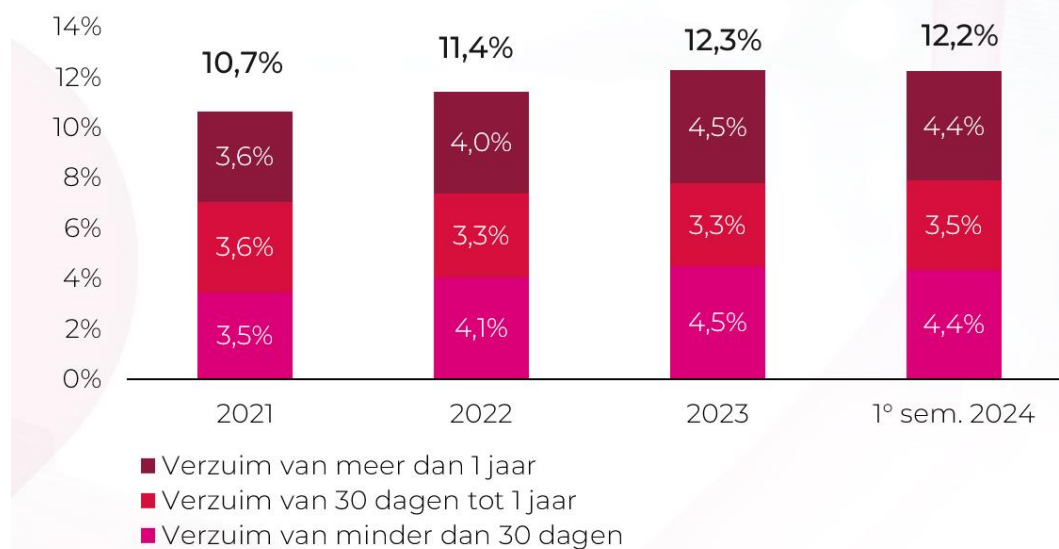
Intussen kost een gemiddelde voltijdse verpleegkundige ruim 86.000 euro per jaar. Een deel van de kost van het verplegend personeel wordt echter door de ziekenhuizen uit de eigen middelen gefinancierd en dat lijkt op termijn onhoudbaar te worden.

Sinds 2019 is het personeelsbestand met 6,6% gegroeid, maar de groei is het jongste jaar zowat gehalveerd. In 2023 werden 497 krachten aangeworven bij het verplegend personeel, het administratief personeel groeide aan met 379 voltijds equivalenten.

De nood aan verplegend personeel blijft hardnekkig, in die mate dat ziekenhuizen geregeld een afdeling moeten sluiten of worden tegengehouden in hun groei. **Ook het ziekteverzuim is opvallend hoog**. Sinds de covidcrisis is het absentieïsme toegenomen naar 12,2%, volgens de eerste ramingen uit de enquête over 2024. Ruim 4% hiervan is langdurig afwezig. Het absentieïsme neemt ook toe in de rest van de samenleving en bedraagt momenteel bijna 10% (Ziekteverzuim 2023 – SD Worx).

Evolutie van het ziekteverzuim*

Bron: enquête / N=51 AZ

Een andere pertinente vaststelling is dat de ziekenhuizen **steeds meer interim-krachten** inschakelen. In 2023 ging het om 2.400 VTE uitzendkrachten. De meesten van hen worden ingezet in de verpleging. Dat lost het personeelstekort niet op. De Belgische ziekenhuizen hebben 4.000 vacatures openstaan, waaronder 2.700 voor verplegend personeel.

Een andere personeelsuitdaging is die van de pensioenen voor het statutair personeel.

Ziekenhuizen met statutair personeel hebben een bijkomende uitdaging. De pensioenen van hun statutair personeel worden betaald door de huidige werkende statutairen, een groep die steeds meer krimpt. Hun aantal is sinds 2019 met 22% afgenomen, wat bijkomende kosten meebrengt voor de pensioenfactuur. In Vlaanderen neemt de regering al een deel van de kosten op zijn schouders (50% van de responsabiliseringsfactuur), in Wallonië en Brussel weegt voor de betrokken ziekenhuizen de factuur zwaarder zonder tussenkomst van het gewest.

De balans

Aan de passiefzijde van de balansen van alle Belgische ziekenhuizen samen werd het eigen vermogen aangesterkt met 2% tot 7.639 miljoen euro. Er worden meer voorzieningen aangesproken, ze krompen met 11,5% tot 1.086 miljoen euro. De schulden op 1 jaar groeiden aan met 11,2% naar 7.248 miljoen euro. **Steeds meer ziekenhuizen doen een beroep op een**

liquiditeitslijn om hun noodzakelijke kosten te financieren.

De solvabiliteit bedraagt voor de globale sector 23,5%, wat beter is dan de gezonde norm van 20% (zonder investeringssubsidies). Maar tussen de ziekenhuizen en de regio's bestaan grote verschillen. In Vlaanderen is het eigen vermogen zonder investeringssubsidies solide genoeg met 27,9%. In Wallonië en Brussel oogt het kwetsbaarder, met een solvabiliteitsratio van respectievelijk 18,6% en 17%.

De ziekenhuizen blijven investeren

Vlaanderen was in 2023 veruit de grootste investeerder in het ziekenhuislandschap met 577 miljoen euro, ruim het dubbele dan in 2022. In Wallonië werden de investeringen teruggeschroefd, van 140 naar 114 miljoen euro. In Brussel werd het investeringsbedrag bijna in 4 gedeeld ten opzichte van 2022. De sector blijft dus investeren, en dit hangt af van de projecten die enkele ziekenhuizen dat jaar realiseren (momenteel meer in Vlaanderen dan in Wallonië). Het moet ten slotte gezegd dat de sterk gestegen bouwkosten de geplande projecten veel duurder maken.

Conclusies

De macro-economische omstandigheden hebben het de ziekenhuizen niet gemakkelijk gemaakt. Bovendien wegen het personeelstekort en het toegenomen absentisme erg zwaar voor de sector. Toch zien we de activiteit herstellen, de sector knoopt opnieuw aan met groei na de pandemie. Ondanks de ondersteuning door de Belgische beleidsniveaus glijdt het resultaat van het boekjaar gemiddeld genomen af.

Het ziekenhuislandschap is echter heel divers, er zitten grote verschillen tussen de resultaten. We stellen ook vast dat ziekenhuizen blijven investeren.

Toch blijven investeringsbeslissingen moeilijk omdat er nog geen zekerheid is over de hervorming van de ziekenhuisfinanciering. De sector staat alleszins op een kantelpunt. Het is duidelijk dat de Belgische ziekenhuissector jaar na jaar financieel fragieler wordt. We hebben een robuust zorglandschap nodig, waarin ziekenhuizen schokken kunnen opvangen en zich klaarmaken voor diepgaande ontwikkelingen, zoals de vergrijzing en de energietransitie. Iedere stakeholder zal zijn steentje moeten bijdragen om de robuustheid van de ziekenhuissector voor de toekomst te verzekeren.

Meer weten?

Perscontact

Belfius Bank & Verzekeringen

Ulrike Pommée, +32 (0)2 222 02 57 | ulrike.pommee@belfius.be - press@belfius.be | www.belfius.be